

केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक

प्रस्तावना : मुलुकमा प्रचलित देवानी कानून, देवानी कार्यविधि कानून तथा फौजदारी कानून, फौजदारी कार्यविधि कानूनसँग सम्बन्धित व्यवस्थाहरूलाई संशोधन र एकीकरण गरी संहिताबद्ध बनाइएका छुट्टा छुट्टै देवानी संहिता, देवानी कार्यविधि संहिता, अपराध संहिता, फौजदारी कार्यविधि संहिताको व्यवस्था अनुरूप हुने गरी प्रचलित नेपाल कानूनमा संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्न वाञ्छनीय भएकोले,

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ८३ बमोजिम व्यवस्थापिका-संसदको हैसियतमा संविधान सभाले यो ऐन बनाएको छ ।

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ** : (१) यस ऐनको नाम “केही नेपाल कानूनलाई संशोधन, एकीकरण, समायोजन र खारेज गर्ने ऐन, २०७१” रहेको छ ।

(२) यो ऐन प्रमाणीकरण भएको मितिबाट एकवर्ष पूरा भएको भोलिपल्टदेखि प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषा** : विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस ऐनमा,-

(क) “अपराध संहिता” भन्नाले अपराध संहिता, २०७१ सम्भन्धित पढ्छ ।

(ख) “देवानी कार्यविधि संहिता” भन्नाले देवानी कार्यविधि संहिता, २०७१ सम्भन्धित पढ्छ ।

(ग) “देवानी संहिता” भन्नाले देवानी संहिता, २०७१ सम्भन्धित पढ्छ ।

(घ) “फौजदारी कार्यविधि संहिता” भन्नाले फौजदारी कार्यविधि संहिता, २०७१ सम्भन्धित पढ्छ ।

३. **जलचर संरक्षण ऐन, २०१७ मा संशोधन** : जलचर संरक्षण ऐन, २०१७ को,-

(१) दफा ८ को उपदफा (१) मा रहेका “पाँच हजार रुपैयासम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “छ महिनासम्म कैद वा पाँच हजार रुपैयासम्म जरिवाना वा दुवै सजाय” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(२) दफा १२ को,-

(क) उपदफा (१) को सट्टा देहायको दफा (१) राखिएको छ :-

“(१) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा निकालिएको आदेश बर्खिलाप कसैले कुनै काम गरे गराएको देखेमा वा सोको प्रमाण पाएमा स्थानीय अधिकारीले जारी गरेको पक्राउ पूर्जा बमोजिम गिरफ्तार गर्न तथा कसूर गर्ने व्यक्ति तत्काल पक्राउ नगरेमा वा त्यस्तो व्यक्ति भाग्ने उम्कने वा निजले प्रमाण दसी वा सबूत नष्ट गर्ने मनासिब कारण भएमा वा कसूरसँग सम्बन्धित फरार रहेको व्यक्ति फेला परेमा वा कसूर गरिरहेको अवस्थामा वा स्थानीय अधिकारीको सामुन्नेमा भए त्यस्तो व्यक्तिलाई स्थानीय अधिकारीले तत्कालै जरुरी पक्राउ पूर्जा जारी गरी गिरफ्तार गरी कसूरमा प्रयोग भएका हतियार, सामान र चीज वस्तुहरू समेत कब्जा गर्न सक्नेछ । स्थानीय अधिकारीबाट खटिएका कर्मचारी वा कुनै प्रहरी कर्मचारीले गिरफ्तार गरेको व्यक्ति र कब्जा गरेको हतियार, सामान र चीज वस्तुलाई बाटोको म्याद बाहेक २४ घण्टाभित्र स्थानीय अधिकारी समक्ष बुझाई दिनु पर्छ ।”

(ख) उपदफा (२) मा रहेका “स्थानीय हाकिमले” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “स्थानीय अधिकारीले” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

४. **आवश्यक पदार्थ नियन्त्रण (अधिकार) ऐन, २०१७ मा संशोधन** : आवश्यक पदार्थ नियन्त्रण (अधिकार) ऐन, २०१७ को दफा ७ को ठाँउ ठाँउमा रहेका “प्रमुख जिल्ला अधिकारी” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “जिल्ला अदालत” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

५. **विष्फोटक पदार्थ ऐन, २०१८ मा संशोधन** : विष्फोटक पदार्थ ऐन, २०१८ को,-

(१) दफा २ को,

(क) खण्ड (क) को सट्टा देहायको खण्ड (क) राखिएको छ :-

“(क) “विष्फोटक पदार्थ” भन्नाले विष्फोटन भई क्षति पुऱ्याउने आइ.इ.डी; टी.एन.सी. एमाटोल, बारोटोल, पेन्टोलाइट, य्पापिड डिटोनेटिभ एक्स्प्लोसिभ (आर.डी.एक्स), टोर फेक्स, ब्लाष्टिक एक्स्प्लोसिभ, डाइनामाइट, बारुद, नाइट्रोमिलसिरिन, जेलेग्नाइट, स्टेमाइट, सेल्साइट, डिटोनेटर, ब्लाष्टिक क्याप, विद्युतीय ब्लाष्टिक क्याप, फ्यूज, आतिसवाजी, पटाका, गन कटन, गन पाउडर ब्लास्टिक पाउडर, पारो (मर्करी) वा अन्य कुनै धातुको फुल्यूनेट, सोही प्रकृतिका विष्फोटन हुने अन्य कुनै पदार्थ वा नेपाल सरकारले समय समयमा नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको कुनै पदार्थ सम्भन्नु पर्छ र शब्दले बम समेतलाई जनाउँछ।”

(ख) खण्ड (क) पछि देहायको खण्ड (क१) थपिएको छ :-

“(क१) “बम” भन्नाले कुनै विष्फोटक पदार्थ वा अन्य कुनै साधन, फर्मूला, प्रक्रिया वा उपायद्वारा आफै वा अन्य कुनै पदार्थद्वारा विष्फोटन हुने गरी बनाइएको ग्रिनेड वा त्यस्तै प्रकृतिको अन्य विष्फोटक पदार्थयुक्त वस्तु वा पदार्थ सम्भन्नु पर्छ।”

(२) दफा ४ को सट्टा देहायको दफा ४ राखिएको छ :-

“४. **इजाजत पत्र लिनु पर्ने** : (१) विष्फोटक पदार्थ उत्पादन गर्न, राख्न, प्रयोग गर्न, बिक्री गर्न, ढुवानी वा ओसार पसार र पैठारी गर्न चाहने व्यक्तिले यस ऐन बमोजिम इजाजत पत्र लिनु पर्नेछ। त्यस्तो प्रत्येक इजाजतपत्रको ढाँचा, त्यसमा लाग्ने दस्तुर र त्यसको म्याद तोकिए बमोजिमको हुनेछ।

(२) कुनै विष्फोटक पदार्थ उत्पादन गर्ने, राख्ने, प्रयोग गर्ने, बिक्री गर्ने, ढुवानी वा ओसार पसार गर्ने वा पैठारी गर्ने कामको इजाजतपत्र लिन चाहने वा त्यस्तो इजाजतपत्रको म्याद बढाउन चाहने व्यक्तिले तोकिएको विवरणहरु सहित तोकिएको ढाँचाको आवेदनपत्र प्रमुख जिल्ला अधिकारी समक्ष दिनु पर्छ।

(३) यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियमहरुको अधीनमा रही प्रमुख जिल्ला अधिकारीले कुनै इजाजतपत्रमा लेखिएका कुनै कुरामा सम्बन्धित इजाजतपत्रवालालाई सूचना दिई आवश्यक देखेको संशोधन गर्न सक्नेछ।

(४) आफ्नो इजाजतपत्रमा संशोधन गर्न चाहने कुनै व्यक्तिले सो संशोधन गर्न चाहेको कुरा र त्यसको कारण खोली प्रमुख जिल्ला अधिकारी समक्ष आवेदनपत्र दिनु पर्छ। त्यसरी संशोधन गर्न लाग्ने दस्तुर तोकिए बमोजिमको हुनेछ।”

(३) दफा ४ पछि देहायका दफा ४क. र ४ख. थपिएका छन् :-

“४क. **उत्पादन वा कारोबारको अभिलेख राख्नु पर्ने** : (१) विष्फोटक पदार्थको उत्पादन वा कारोबार गर्न इजाजत प्राप्त गरेको व्यक्तिले त्यस्तो पदार्थको उत्पादन, निर्माण, तयारी वा कारोबार गर्दा प्रत्येक पटक उत्पादन वा कारोबार गरेको प्रत्येक विष्फोटक पदार्थको छुट्टै अभिलेख राख्नु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको अभिलेखमा अन्य कुराको अतिरिक्त देहायका विवरण खुलाउनु पर्नेछ :-

(क) के कस्ता विष्फोटक पदार्थ, के कति परिमाणमा उत्पादन, तयारी वा निर्माण भएको हो, सो कुरा,

(ख) विष्फोटक पदार्थको कारोबार भएको भए के कस्तो प्रयोजनका लागि कारोबार भएको हो,

(ग) विष्फोटक पदार्थ बिक्री वितरण भएको भए कुन व्यक्तिलाई के कस्तो प्रयोजनका लागि के कति परिमाण बिक्री वितरण भएको हो।

(३) उपदफा (१) बमोजिम राखिएको अभिलेख विस्फोटक पदार्थको कारोबार गर्ने व्यक्तिले प्रमुख जिल्ला अधिकारी, मुद्दाको तहकिकात वा अभियोजन गर्ने अधिकारी वा अदालतले मागेका बखत उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

(४) यस दफा विपरीत काम गर्ने व्यक्तिलाई तीन महिनासम्म कैद वा पाँच हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ।

४ख. **होसियारी अपनाउनु पर्ने** : विस्फोटक पदार्थको कारोबार गर्न इजाजतपत्र प्राप्त गरेको व्यक्तिले त्यस्ता वस्तुको प्रयोग गर्दा, हुवानी वा ओसार पसार गर्दा वा भण्डारण गर्दा त्यस्तो पदार्थको प्रकृति अनुसार पर्याप्त सुरक्षा हुने गरी प्रयोग गर्नु वा उपयुक्त म्यागजिनमा राखी हुवानी वा ओसार पसार वा भण्डारण गर्नु पर्नेछ ।”

(४) दफा ७ को सट्टा देहायको दफा ७ राखिएको छ :-

“७. **गिरफ्तार गर्ने अधिकार** : (१) कुनै व्यक्तिलाई यस ऐन बमोजिमको कुनै कसूरको अनुसन्धानको सिलसिलामा पक्राउ गर्नु पर्ने भएमा अनुसन्धान गर्ने अधिकारीले सो को कारण र त्यस्तो व्यक्तिको पहिचान खुल्ने विवरण सहित मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष पक्राउ गर्ने अनुमतिको लागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदनबाट पक्राउ गर्नु पर्ने कारण मनासिव देखिएमा मुद्दा हेर्ने अधिकारीले पक्राउ पूर्जा जारी गर्ने अनुमति दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम पक्राउ पूर्जा जारी गरिएको व्यक्तिलाई प्रहरीले गिरफ्तार गरी बाटोको म्याद बाहेक चौबीस घण्टाभित्र मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष उपस्थित गराउनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कसैले यस ऐन अन्तर्गत सजाय हुने कुनै कसूर गर्न लागेको फेला परेमा, निजको सो कामले गर्दा कुनै विस्फोटक पदार्थ उत्पादन हुने वा थन्क्याइने कुनै ठाउँ वा कुनै रेल्वे लाइन वा कुनै विमानस्थल वा कुनै माल बाहक वा त्यसको आसपासमा विस्फोटक हुने वा आगलागी हुने सम्भावना देखिएमा सो ठाउँको भोग चलन गर्ने व्यक्तिले वा निजको प्रतिनिधि वा निजबाट अधिकार पाएको अरु व्यक्तिले वा सार्वजनिक यातायातका धनि वा कर्मचारीले वा रेल्वे प्रशासन वा विमानस्थलका कुनै कर्मचारीले त्यस्तो व्यक्तिलाई भाग्न उम्कन नपाउने व्यवस्था गरी प्रहरीलाई खबर गर्नु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (४) बमोजिमको अवस्था भएमा प्रहरीले त्यस्तो व्यक्तिलाई पक्राउ पूर्जा बिना गिरफ्तार गर्न सक्नेछ र गिरफ्तार गरिएको व्यक्तिलाई बाटोका म्याद बाहेक चौबीस घण्टाभित्र मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।”

६. **विदेशी विनिमय (नियमित गर्ने) ऐन, २०१९ मा संशोधन** : विदेशी विनिमय (नियमित गर्ने) ऐन, २०१९ को दफा ११ड को उपदफा (१) मा रहेका “अनुसन्धान अधिकारीको आदेशले” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “अनुसन्धान अधिकृतले पक्राउ पूर्जा जारी गर्न सम्बन्धित अदालतमा निवेदन दिई पक्राउ पूर्जा जारी भई आए पछि” भन्ने शब्दहरू राखी सोही उपदफामा देहायको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांश थपिएको छ :-

“तर त्यस्तो व्यक्ति तत्काल पक्राउ नभएमा वा त्यस्तो व्यक्ति भाग्ने उम्कने वा निजले प्रमाण दसी वा सबूत नष्ट गर्ने सक्ने मनासिव कारण भएमा वा कसूरसँग सम्बन्धित फरार रहेको व्यक्ति फेला परेमा वा कसूर गरिरहेको अवस्थामा वा अनुसन्धान अधिकारीको उपस्थितिमा रहेमा त्यस्तो व्यक्तिलाई तत्कालै जरुरी पक्राउ पूर्जा जारी गरी गिरफ्तार गर्न सकिनेछ ।”

७. **हातहतियार खरखजाना ऐन, २०१९ मा संशोधन** : हातहतियार खरखजाना ऐन, २०१९ को,-

(१) दफा २ को,

(क) खण्ड (क), (ख) र (ग) को सट्टा देहायको खण्ड (क), (ख) र (ग) राखिएका छन् :-

“(क) “हातहतियार” भन्नाले तोप, मोर्टर, बख्तरबन्द गाडी, मेशिनगन, राइफल, बन्दुक, पिस्तोल, रिभल्वर वा खरखजाना प्रयोग गरी वा नगरी चलाइने त्यस्तै

प्रकृतिका अन्य यन्त्र सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले हातहतियार बनाउने मेशिन, उपकरण र हातहतियारको पाटपूर्जा समेतलाई जनाउँछ,

- (ख) “मेशिनगन” भन्नाले ब्रेनगन, लुइसगन, स्टेगन, मेशिन, कारबाइन, टम्स मेशिन कारबाइन, जी.एम.जी, एल. एम. जी, सर्ट मेशिन गन वा त्यस्तै प्रकृतिका स्वचालित हातहतियार सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले मेशिनगन बनाउने मेशिन, उपकरण र मेशिन गनको पाटपूर्जा समेतलाई जनाउँछ,
- (ग) “खरखजाना” भन्नाले हातहतियारमा राख्ने बारुद, केप, गोली, छर्पा, डिटोरेनेटर, कार्तुस, फ्यूज वा त्यस्तै प्रकृतिका अन्य पदार्थ समेतलाई जनाउँछ ।”

(ख) खण्ड (घ) भिकिएको छ ।

(२) दफा ३ को सट्टा देहायको दफा ३ राखिएको छ :-

“३. **इजाजतपत्र लिनु पर्ने** : देहायका कुनै कार्य गर्न चाहने व्यक्तिले यस ऐन बमोजिम इजाजतपत्र लिनु पर्नेछ :-

- (क) हातहतियार वा खरखजाना बनाउन वा मर्मत गर्न,
(ख) हातहतियार वा खरखजानाको निकासी वा पैठारी गर्न,
(ग) हातहतियार वा खरखजानाको कारोबार गर्न,
(घ) हातहतियार वा खरखजाना राख्न वा लिएर हिड्न ।”

(३) दफा ४ को सट्टा देहायको दफा ४ राखिएको छ :-

“४. **हातहतियार खरखजानाको कारोबारको अभिलेख राख्नुपर्ने** : (१) इजाजतपत्र प्राप्त गरी हातहतियार वा खरखजानाको कारोबार गर्ने व्यक्तिले आफूले कारोबार गरेको हातहतियार वा खरखजानाको छुट्टै अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिम राखिएको अभिलेखमा अन्य कुराको अतिरिक्त देहायका कुरा खुलाउनु पर्नेछ :-

- (क) आफूले खरिद वा बिक्री गरेको, ओसार पसार गरेको, भण्डारण गरेको, निकासी वा पैठारी गरेको हातहतियारको किसिम, विवरण र परिमाण,
(ख) हातहतियार कसैलाई बिक्री गरेको भए खरिद गर्ने व्यक्तिको नाम, थर, वतन, नागरिकता वा राहदानीको नम्बर र जारी भएको मिति तथा स्थान ।

(३) हातहतियार वा खरखजाना कारोबार गर्ने व्यक्तिले उपदफा (२) बमोजिमको अभिलेख हातहतियार तथा खरखजानाको नियन्त्रण वा प्रशासन गर्ने अधिकारी, मुद्दाको अनुसन्धान गर्ने अधिकारी वा अदालतले मागेको बखत देखाउनु वा पेश गर्नु पर्नेछ ।

(४) इजाजत पत्र प्राप्त गरी हातहतियार वा खरखजानाको व्यावसायिक कारोबार गर्ने व्यक्ति बाहेक अन्य कसैले हातहतियार वा खरखजानाको कारोबार गर्नु पर्दा सम्बन्धित जिल्ला प्रशासन कार्यालयको स्वीकृति लिई गर्नु पर्नेछ ।

(५) यस दफा विपरीत काम गर्ने व्यक्तिलाई दुई वर्षसम्म कैद र बीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना हुनेछ ।”

(४) दफा ५ को,-

(क) उपदफा (२) को सट्टा देहायको उपदफा (२) राखिएको छ :-

“(२) उपदफा (१) विपरीतको कसूर गर्ने व्यक्तिलाई पक्राउ गर्नु पर्ने भएमा सो को कारण र त्यस्तो व्यक्तिको पहिचान खुल्ने विवरण सहित मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष पक्राउ गर्ने अनुमतिको लागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।”

(ख) उपदफा (२) पछि देहायका उपदफा (३), (४) र (५) थपिएका छन् :-

(३) उपदफा (२) बमोजिमको निवेदनबाट पक्राउ गर्नु पर्ने कारण मनासिव देखिएमा मुद्दा हेर्ने अधिकारीले पक्राउ पूर्जा जारी गर्ने अनुमति दिन सक्नेछ ।

(४) उपदफा (३) बमोजिम पक्राउ पूर्जा जारी गरिएको व्यक्तिलाई प्रमुख जिल्ला अधिकारी वा निजले खटाएको व्यक्ति वा प्रहरीले गिरफ्तार गरी बाटोको म्याद बाहेक चौबीस घण्टाभित्र मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष उपस्थित गराउनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि इजाजतपत्र बेगर वा यस ऐनका विरुद्ध हातहतियार लिएर हिड्ने कुनै व्यक्ति तत्काल पक्राउ नभएमा वा त्यस्तो व्यक्ति भाग्ने उम्कने वा निजले प्रमाण दसी वा सबूत नष्ट गर्ने मनासिव कारण भएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई तत्कालै जरुरी पक्राउ पूर्जा जारी गरी त्यस्तो व्यक्तिलाई जुनसुकै ठाउँमा पक्राउ गरी निजले साथमा लिएको हातहतियार कब्जा समेत गरी मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष स्वीकृतिको लागि पक्राउ परेको व्यक्ति सहित उपस्थित गराउनु पर्नेछ ।”

(५) दफा ६ को,-

(क) उपदफा (१) मा रहेका “नेपालबाट विदेशमा वा विदेशबाट नेपालभित्र वा नेपालको” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “निकासी वा पैठारी गरेको वा” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(ख) उपदफा (२) मा रहेका “२४ घण्टाभित्र” भन्ने शब्दहरू पछि “तुरुन्त” भन्ने शब्द राखिएको छ ।

(६) दफा ९ को उपदफा (२) को खण्ड (ख) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा रहेका “दफा १६ बमोजिम” भन्ने शब्दहरू भिकिएका छन् ।

(७) दफा १६ मा रहेका “यस ऐन अन्तर्गत सजाय हुने कसूर” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “हातहतियार खरखजाना सम्बन्धी कसूर” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(८) दफा २४ मा रहेका “प्रमुख जिल्ला अधिकारी” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “जिल्ला अदालत” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(९) दफा २५ मा रहेका “यो ऐनको प्रतिकूल कुनै कार्य गरे भएको कुरा जाहेर गर्ने व्यक्तिलाई निजको जाहेरीबाट चलेको मुद्दामा” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “हातहतियार खरखजाना सम्बन्धी कसूरको सूचना दिने व्यक्तिलाई सो मुद्दामा” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(१०) दफा १९, २०, २१, २२, २३ र २७ खारेज गरिएका छन् ।

८. हुलाक ऐन, २०१९ मा संशोधन : हुलाक ऐन, २०१९ को,

(१) दफा ४६ को,-

(क) उपदफा (१) मा रहेका “वा पाँचहजार रुपैयाँसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “वा पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(ख) उपदफा (२) मा रहेका “एक वर्षसम्म कैद वा ने.रु. पाँचसयसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “एक वर्षसम्म कैद वा दश हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(२) दफा ४७ मा रहेका “वा ने.रु. पाँचसयसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “वा दश हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(३) दफा ४८ मा रहेका “वा ने.रु. पाँचसयसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “वा दश हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

- (४) दफा ४९ मा रहेका “वा ने.रु. एक हजारसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “वा बीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (५) दफा ५० मा रहेका “वा ने.रु. एक हजारसम्म” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “वा बीसहजार रुपैयाँसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (६) दफा ५४ को उपदफा (१) मा रहेका “वा ने.रु. पाँच सयसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “वा दश हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (७) दफा ५८ मा रहेका “वा पाँच सय रुपैयाँसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “वा पाँच हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (८) दफा ६१ मा रहेका “वा ने.रु. पन्ध्र सयसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “वा तीस हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (९) दफा ६२ मा रहेका “बढीमा दुईहजार रुपैयाँसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “एक वर्षसम्म कैद र दशहजार रुपैयाँसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (१०) दफा ६३ मा रहेका “बढीमा तीन वर्षसम्म कैद वा ने.रु. पन्ध्रसयसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “एक वर्षसम्म कैद र दश हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (११) दफा ६८क. मा रहेका “६१क. र ६२” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “र ६१क” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

९. जग्गा (नाप जाँच) ऐन, २०१९ मा संशोधन : जग्गा (नाप जाँच) ऐन, २०१९ को,-

(१) दफा २ को,-

(क) खण्ड (ड) र (च) को सट्टा देहायको खण्ड (ड) र (च) राखिएका छन् :-

“(ड) “सरकारी जग्गा” भन्नाले नेपाल सरकारको हक, स्वामित्व, नियन्त्रण वा अधीनमा रहेका देहायको जग्गा सम्झनु पर्छ :-

- (१) सरकारी घर, भवन वा जग्गा,
- (२) सडक, बाटो वा रेल्वे,
- (३) वन, जंगल वा वन जंगलमा रहेका रुख, बुट्यान,
- (४) नदी, खोलानाला, ताल, पोखरी तथा सोको डिल,
- (५) नहर, कुलो वा ऐलानी, पर्ती जग्गा,
- (६) खनिज वा खनिज पदार्थ,
- (७) हिमाल, भिर, पहरा, डगर, बगर, बगैँचा, वा
- (८) सार्वजनिक, सामुदायिक, गुठी वा कुनै व्यक्तिको नाममा रहेको निजी जग्गा बाहेकको अन्य जग्गा ।

(च) “सार्वजनिक जग्गा” भन्नाले सार्वजनिक प्रयोजनको लागि रहेका देहायको जग्गा सम्झनु पर्छ :-

- (१) परापूर्वकालदेखि रहेको घर, जग्गा, ढल वा बाटो,
- (२) कुवा, पँधेरो, पानीघाट, इनार, पोखरी तथा सोको डिल,
- (३) गाईवस्तु निकाल्ने निकास, गौचर, खर्क, अन्त्यष्टीस्थल, कब्रिस्थान रहेको जग्गा,

- (४) पाटी, पौवा, देवल, धार्मिक उपासना स्थल, स्मारक, मठ, मन्दिर, चैत्य, गुम्बा, स्तूप, मस्जिद, इर्गाव, कर्वला, गिर्जाघर, चोक, डबली, चौतारी वा सो रहेको जग्गा,
- (५) हाट, मेला, सार्वजनिक रूपमा मनोरञ्जन गर्ने वा खेलकुद गर्ने ठाउँ रहेको जग्गा, वा
- (६) नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशन गरी सार्वजनिक जग्गा भनी तोकिदिएको अन्य जग्गा ।”

(ख) खण्ड (च) पछि देहायको खण्ड (च१) थपिएको छ :-

“(च१) “सामुदायिक जग्गा” भन्नाले कुनै समुदायले आफ्नो प्रयोजनको लागि राखेको जग्गा वा त्यस्तो जग्गामा बनाएको कुनै संरचना वा समुदायको स्वामित्वमा रहेको अन्य जग्गा सम्भन्नु पर्छ ।”

- (२) दफा ६ को उपदफा (५) मा रहेका “सार्वजनिक जग्गा,” भन्ने शब्दहरू पछि “सामुदायिक जग्गा” भन्ने शब्दहरू थपिएका छन् ।
- (३) दफा ६ग. को ठाउँ ठाउँमा रहेका “सरकारी वा सार्वजनिक जग्गा” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “सरकारी, सार्वजनिक वा सामुदायिक जग्गा” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (४) दफा ७ को उपदफा (२) को ठाउँ ठाउँमा रहेका “सरकारी वा सार्वजनिक जग्गा” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “सरकारी, सार्वजनिक वा सामुदायिक जग्गा” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (५) दफा ८ को उपदफा (४) मा रहेका “सरकारी जग्गा वा सार्वजनिक जग्गाको” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “सरकारी, सार्वजनिक वा सामुदायिक जग्गाको” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (६) दफा ११ख. मा रहेका “सार्वजनिक जग्गा” भन्ने शब्दहरू पछि “सामुदायिक जग्गा” भन्ने शब्दहरू थपिएका छन् ।
- (७) दफा ११ग. मा रहेका “वा सार्वजनिक जग्गाको” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “सार्वजनिक वा सामुदायिक जग्गाको” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

१०. कारागार ऐन, २०१९ मा संशोधन : कारागार ऐन, २०१९ को,-

- (१) दफा २ को खण्ड (क) को सट्टा देहायको खण्ड (क) राखिएको छ :-
- “(क) “अदालत” भन्नाले सर्वोच्च अदालत, पुनरावेदन अदालत वा जिल्ला अदालत सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले कानून बमोजिम कुनै खास किसिमका मुद्दाको कारवाही र किनारा गर्न अधिकार प्राप्त अन्य अदालत, न्यायिक निकाय वा अधिकारी समेतलाई जनाउँछ ।”
- (२) दफा १२ मा रहेका “राजकाज सम्बन्धी मुद्दाको वा दामल वा” भन्ने शब्दहरू भिकिएका छन् ।
- (३) दफा २४ को उपदफा (१) को ठाउँ ठाउँमा रहेका “दामल वा” भन्ने शब्दहरू भिकिएका छन् ।
- (४) दफा १०क., दफा १०ख. र दफा १०ग. खारेज गरिएका छन् ।

११. नेपाल मेडिकल काउन्सिल ऐन, २०२० मा संशोधन : नेपाल मेडिकल काउन्सिल ऐन, २०२० को दफा २६ को,-

- (१) उपदफा (३) मा रहेका “तीन वर्षसम्म कैद वा तीन हजार रुपैया वा दुवै सजाय” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “तीन वर्ष सम्म कैद र तीस हजार रुपैयासम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (२) उपदफा (३) पछि देहायको उपदफा (४) थपिएको छ :-
- “(४) कसैले यस ऐन बमोजिमको कसूर गरेको कारणबाट कसैको ज्यान मरेमा वा अङ्गभङ्ग भएमा वा अन्य हानी नोक्सान वा क्षति पुगेकोमा कसूरदारबाट सम्बन्धित पीडितलाई र निजको मृत्यु भएकोमा निजको हकवालालाई मनासिव क्षतिपूर्ति भराई दिनु पर्नेछ ।”

१२. खाद्य ऐन, २०२३ मा संशोधन : खाद्य ऐन, २०२३ को,-

- (१) दफा ४ को सट्टा देहायको दफा (४) राखिएको छ:-

“४. **भुक्त्यानमा पारी खाद्य पदार्थ बिक्री वितरण गर्न नहुने** : कसैले कुनै एक खाद्य पदार्थलाई अर्को खाद्य पदार्थ हो भनी वा न्यून गुणस्तरको खाद्य पदार्थलाई उच्च गुणस्तरको खाद्य पदार्थ हो भनी ढाँटी वा भुक्त्याई वा कुनै उच्च गुणस्तरको खाद्य पदार्थमा निम्न गुणस्तरको खाद्य पदार्थ मिसावट गरी बिक्री वितरण गर्न हुँदैन ।”

(२) दफा ५ को सट्टा देहायको दफा ५ राखिएको छ :-

“५. **दण्ड सजाय** : (१) न्यून गुणस्तरको तथा दुषित खाद्य पदार्थ उत्पादन, बिक्री वितरण, निकासी वा पैठारी गर्ने वा सोका लागि राख्ने व्यक्तिलाई पाँच वर्षसम्म कैद र पचासहजार रुपैयासम्म जरिवाना हुनेछ ।

(२) दफा ४ विपरीतको कार्य गर्ने व्यक्तिलाई पाँच वर्षसम्म कैद वा पचास हजार रुपैयासम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ।

(३) उपदफा (१) र (२) मा लेखिए देखि बाहेक यो ऐन वा यस ऐन अन्तर्गत बनेको नियम वा आदेशको अन्य कुनै कुरा उल्लंघन गर्ने व्यक्तिलाई दशहजार रुपैयासम्म जरिवाना हुनेछ ।

(४) कसैले यस ऐन बमोजिमको कुनै कसूर गरी कसैलाई हानी नोक्सानी पुऱ्याएमा त्यस्तो कसूरदारबाट सम्बन्धित पीडितलाई मनासिव क्षतिपूर्ति समेत भराई दिनु पर्नेछ ।”

(३) दफा ११ र १२ खारेज गरिएका छन् ।

१३. **होटेल व्यवस्था तथा मदिराको बिक्री वितरण (नियन्त्रण) ऐन, २०२३ मा संशोधन** : होटेल व्यवस्था तथा मदिराको बिक्री वितरण (नियन्त्रण) ऐन, २०२३ को दफा ७ मा रहेका “१६ वर्ष मुनिका नाबालक” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “अठार वर्ष मुनिका बालबालिका” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

१४. **राहदानी ऐन, २०२४ मा संशोधन** : राहदानी ऐन, २०२४ को दफा ५ मा रहेका “एक वर्षसम्म कैद वा पाँचसय रुपैयासम्म जरिवाना वा दुवै सजाय” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “तीन वर्षसम्म कैद र तीसहजार रुपैयासम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

१५. **स्टाण्डर्ड नाप र तौल ऐन, २०२५ मा संशोधन** : स्टान्डर्ड नाप र तौल ऐन, २०२५ को,-

(१) दफा ३० को,-

(क) उपदफा (१) मा रहेका “निजलाई निरीक्षकले प्रत्येक कसूरमा बढीमा एकहजार रुपैयासम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “तीन वर्षसम्म कैद र तीसहजार रुपैयासम्म जरिवाना हुनेछ” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(ख) उपदफा (३) मा रहेका “निजलाई बढीमा रु १०००/- एकहजार रुपैयासम्म जरिवाना वा एक वर्षसम्म कैद वा दुवै सजाय” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “तीन वर्षसम्म कैद र तीसहजार रुपैयासम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(ग) दफा ३०क. मा रहेका “निरीक्षकले गरेको निर्णयबाट दाखिल गर्नुपर्ने जरिवाना” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “जरिवाना गर्ने गरी निर्णय भएकोमा” शब्दहरू राखिएका छन् ।

(२) दफा २९ खारेज गरिएको छ ।

१६. **संक्षिप्त कार्यविधि ऐन, २०२८ मा संशोधन** : संक्षिप्त कार्यविधि ऐन, २०२८ को,-

(१) दफा २ को खण्ड (क) र (ग) को सट्टा देहायका खण्ड (क) र (ग) राखिएका छन् :-

“(क) “उजुरी” भन्नाले अदालतमा दायर हुने फिरादपत्र, कुनै अन्य किसिमको उजुरी, नालिस वा दावी वा प्रतिदावी सम्झनु पर्छ र सो शब्दले फौजदारी मुद्दाको हकमा अभियोगपत्र वा सो सम्बन्धी प्रतिवेदन समेतलाई जनाउँछ ।

(ग) “अदालत” भन्नाले सर्वोच्च अदालत, पुनरावेदन अदालत वा जिल्ला अदालत सम्झनु पर्छ र सो शब्दले कानून बमोजिम कुनै खास किसिमका मुद्दाको कारवाही र किनारा गर्न अधिकार प्राप्त अन्य अदालत, न्यायिक निकाय वा अधिकारी समेतलाई जनाउँछ ।”

- (२) दफा ३ को उपदफा (३) मा रहेका “मुलुकी ऐन, अदालती बन्दोवस्तको ७८ नं. बमोजिमको” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १०४ बमोजिमको” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (३) दफा ४ मा रहेका “कसैले फिरादपत्र नदिई प्रमाण खुलाई उजूर निवेदनपत्र दिएमा” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “कसैले फिरादपत्र नदिई प्रमाण खुलाई उजूरी दिएमा” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (४) दफा ७ को उपदफा (२) को सट्टा देहायको उपदफा (२) राखिएको छ :-
 “(२) उपदफा (१) बमोजिम जारी भएको समाह्वान वा इतलायनामा प्रचलित कानून बमोजिमको रीत पुऱ्याई तामेल गर्नु पर्नेछ ।”
- (५) दफा ८ को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशको खण्ड (ख) को सट्टा देहायको खण्ड (ख) राखिएको छ :-
 “(ख) देवानी कार्यविधि संहिताको दफा २२५ र दफा २५६ तथा फौजदारी कार्यविधि संहिताको दफा १९१ मा लेखिएको कुरामा सोही बमोजिम हुनेछ ।”
- (६) दफा ११क. को सट्टा देहायको दफा ११क. राखिएको छ :-
 “११क. पुनरावेदन गर्ने म्याद : अदालतबाट भएको फैसला उपर चित्त नबुझ्ने व्यक्तिले प्रचलित कानूनको अधीनमा रही पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।”
- (७) अनुसूची-१ को सट्टा देहायको अनुसूची-१ राखिएको छ :-

“अनुसूची - १

दफा ३ को उपदफा (१) को खण्ड (क) सँग सम्बन्धित

१. नेपाल एजेन्सी सम्बन्धी ऐन, २०१४ अन्तर्गतको मुद्दा ।
२. रेडियो ऐन, २०१४ अन्तर्गतको मुद्दा ।
३. पेटेण्ट डिजायन र ट्रेडमार्क ऐन, २०२२ अन्तर्गतको मुद्दा
४. संस्था दर्ता ऐन, २०३४
५. स्टाण्डर्ड नाप र तौल ऐन, २०२५ को दफा ३० अन्तर्गतको मुद्दा
६. चिट्ठा ऐन, २०२५ को दफा ७ अन्तर्गतको मुद्दा
७. शिक्षा ऐन, २०२८ को दफा १७ अन्तर्गतको मुद्दा ।
८. पर्यटन ऐन, २०३५ को दफा ४६ अन्तर्गतको मुद्दा ।
९. श्रम ऐन, २०४८ अन्तर्गतको मुद्दा ।
१०. स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ अन्तर्गत गाउँ विकास समिति र नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्र भित्रको मुद्दा ।
११. अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ अन्तर्गतको मुद्दा ।
१२. प्रतिलिपि अधिकार ऐन, २०५९ अन्तर्गतको मुद्दा ।
१३. कम्पनी ऐन, २०६३ अन्तर्गतको मुद्दा ।
१४. देवानी संहिताको,-

(क) भाग ४ को परिच्छेद-१३ अन्तर्गतको अचल सम्पत्तिको हक सफा सम्बन्धी मुद्दा,

(ख) भाग ५ को परिच्छेद-१४ अन्तर्गतको ज्याला मजुरी सम्बन्धी मुद्दा,

- (ग) दफा १०० बमोजिम सम्बन्ध विच्छेद हुँदा अंश नलिई एकमुष्ट रकम वा खर्च भराई दिने सम्बन्धी मुद्दा,
- (घ) दफा २१६ बमोजिम इज्जत आमद अनुसार खान लाउन दिनु पर्ने र स्वास्थ्य उपचारको व्यवस्था गर्नु पर्ने मुद्दा,
- (ङ) दफा ४२२ विपरीत घर वहालमा बस्ने व्यक्तिलाई हटाएको सम्बन्धी मुद्दा ।

- १५. अपराध संहिताको दफा १९८ अन्तर्गत मानवोचित न्यूनतम सुविधा नदिई थुनामा राखेको मुद्दा,
- १६. प्रचलित कानूनमा संक्षिप्त कार्यविधि ऐन, २०२८ बमोजिमको कार्यविधि अपनाउनु पर्ने भनी तोकिएको मुद्दा ।”

१७. स्थानीय प्रशासन ऐन, २०२८ मा संशोधन : स्थानीय प्रशासन ऐन, २०२८ को दफा ९ को,-

- (१) उपदफा (२) को सट्टा देहायको उपदफा (२) राखिएको छ :-

“(२) वेवारिसी मालसामान फेला परेमा प्रमुख जिल्ला अधिकारीले जाँचबुझ गर्दा नेपाल सरकारलाई कुनै रकम तिर्नु पर्ने ठहरिएको व्यक्तिको मालसामान भएमा सो कार्यान्वित गर्न चाहिने जति मालसामान बिक्री गरी सरकारी कोषमा दाखिला गर्नु पर्नेछ ।”

- (२) उपदफा (२) पछि देहायका उपदफा (२क) र (२ख) थपिएका छन् :-

“(२क) उपदफा (२) बमोजिमको मालसामान कुनै साहुको भएमा साहुलाई र सो बाहेक अन्य मालसामान भए धनी फेला परे धनीलाई र धनी फेला नपरे जसको घर जग्गामा फेला परेको छ उसैलाई दिनु पर्नेछ ।

तर सार्वजनिक स्थानमा कुनै वस्तु फेला परेमा स्थानीय निकायमा बुझाई दिनु पर्नेछ ।

(२ख) उपदफा (२क) बमोजिम मालसामान दिँदा फेला पार्नेले मालसामान पाउने भए त्यस्तो मालसामानको मूल्य कायम गरी सयकडा बीस सरकारी खातामा जम्मा गर्नु पर्नेछ र फेला पार्नेले मालसामान नपाउने भए फेला पार्नेलाई मालसामान प्राप्त गर्नेले सयकडा दश दिनु पर्नेछ ।”

- (३) उपदफा (६क) मा रहेका “वा सार्वजनिक जग्गामा” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “सार्वजनिक जग्गा वा सामुदायिक जग्गामा” भन्ने शब्दहरू राखी सो उपदफामा रहेको स्पष्टीकरण भिकिएको छ ।

- (४) उपदफा (७) को सट्टा देहायको उपदफा (७) राखिएको छ :-

“(७) मानसिक सन्तुलन गुमाएको कुनै व्यक्तिलाई नियन्त्रण नगरी त्यसै छाडा राखेमा कुनै व्यक्ति वा समाजलाई खतरा हुन्छ भन्ने लागेमा प्रमुख जिल्ला अधिकारीले निजको संरक्षक वा माथवर भए संरक्षक वा माथवर जिम्मा लगाउनु पर्नेछ र संरक्षक वा माथवर नभए निजलाई नजिकको अस्पतालमा राखी औषधि उपचारको व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।”

- (५) उपदफा (१०) मा रहेका “पाँचसय रुपैयासम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “एक महिनासम्म कैद वा एकहजार रुपैया जरिवाना वा दुवै सजाय” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

- (६) उपदफा (१२) मा रहेका “दुईसय रुपैया” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “तीन महिनासम्म कैद वा दुई हजार पाँचसय रुपैया” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

१८. शिक्षा ऐन, २०२८ मा संशोधन : शिक्षा ऐन, २०२८ को दफा १७क. मा रहेका “सरकारी मुद्दा सम्बन्धी ऐन, २०४९ मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि” भन्ने शब्दहरू भिकिएको छन् ।

१९. राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ मा संशोधन : राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ को,-

- (१) दफा २४ को सट्टा देहायको दफा २४ राखिएको छ :-

“२४. गिरफ्तार गर्ने अधिकार : (१) यस ऐन बमोजिमको कुनै कसूरको अनुसन्धानको सिलसिलामा कुनै व्यक्तिलाई पक्राउ गर्नु पर्ने भएमा अनुसन्धान गर्ने अधिकारीले सो को कारण र त्यस्तो

व्यक्तिको पहिचान खुल्ने विवरण सहित मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष पक्राउ गर्ने अनुमतिको लागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदनबाट पक्राउ गर्नु पर्ने कारण मनासिव देखिएमा मुद्दा हेर्ने अधिकारीले पक्राउ पूर्जा जारी गर्ने अनुमति दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम पक्राउ पूर्जा जारी गरिएको व्यक्तिलाई प्रहरीले गिरफ्तार गरी बाटोको म्याद बाहेक चौबीस घण्टाभित्र मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष उपस्थित गराउनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कसूर गर्ने व्यक्ति तत्काल पक्राउ नभएमा वा त्यस्तो व्यक्ति भाग्ने उम्कने वा निजले प्रमाण दसी वा सबूत नष्ट गर्ने मनासिव कारण भएमा वा कसूरसँग सम्बन्धित फरार रहेको व्यक्ति फेला परेमा वा कसूर गरिरहेको अवस्थामा फेला पारेमा अनुसन्धान अधिकारीले त्यस्तो व्यक्तिलाई तत्कालै जरुरी पक्राउ पूर्जा जारी गरी गिरफ्तार गरी मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष स्वीकृतिको लागि पक्राउ परेको व्यक्ति सहित उपस्थित गराउनु पर्नेछ ।

(५) उपदफा (३) र (४) बमोजिम गिरफ्तार गर्न लाग्दा वा गिरफ्तार गरिसकेपछि पनि छुटाई लैजान वा पक्रान नदिन कसूरदार वा निजको मद्दतगार कसैले हुलहुज्जत गरी भागी जाने वा भगाई लैजाने अवस्था परेमा वा पक्रानेकै ज्यान जोखिम हुने सम्भावना देखिई हतियार नचलाई नहुने अवस्था पर्न आएमा भरसक घुँडा देखि मुनि लाग्ने गरी सो पक्रान जाने कर्मचारीले गोली चलाउन सक्छ । सो बमोजिम गोली चलाउँदा कसूरदार वा उसको मद्दतगार मर्न गएमा बात लाग्ने छैन ।”

(२) दफा २६ को उपदफा (१) पछि देहायको उपदफा (१क.) थपिएको छ :-

“(१क) राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष, शिकार आरक्ष वा संरक्षण क्षेत्रलाई कुनै किसिमले अतिक्रमण वा कब्जा गर्ने वा बिक्री गर्ने वा सोको प्राकृतिक बनावट वा सौन्दर्यमा कुनै किसिमले हानि, नोक्सानी वा क्षति पुऱ्याउने व्यक्तिलाई दश वर्षसम्म कैद वा दशलाख रुपैयाँसम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ।”

(३) दफा ३१ को सट्टा देहायको दफा ३१ राखिएको छ :-

“३१. **मुद्दा हेर्ने अधिकार** : (१) दफा २६ को उपदफा (१), (१क) र (२) बमोजिमको मुद्दा हेर्ने अधिकार सम्बन्धित जिल्ला अदालतलाई हुनेछ ।

(२) उपदफा (१) बाहेक यस ऐन अन्तर्गतका अन्य मुद्दाको कारवाही र किनारा गर्ने अधिकार तोकिएको अधिकारीलाई हुनेछ ।

(३) उपदफा (२) अन्तर्गत मुद्दाको कारवाही र किनारा गर्दा तोकिएको अधिकारीले शुरु अदालतले अपनाए सरहको कार्यविधि अपनाउनेछ ।

(४) उपदफा (२) अन्तर्गत तोकिएको अधिकारीले गरेको निर्णय वा आदेश उपर सो निर्णय वा आदेश भएको पैतीस दिनभित्र पुनरावेदन अदालतमा पुनरावेदन लाग्नेछ ।

२०. **प्रमाण ऐन, २०३१ मा संशोधन** : प्रमाण ऐन, २०३१ को,-

(१) दफा २ को खण्ड (क) को सट्टा देहायको खण्ड (क) राखिएको छ :-

“(क) “अदालत” भन्नाले सर्वोच्च अदालत, पुनरावेदन अदालत वा जिल्ला अदालत सम्भन्नु पर्छ र सो शब्दले कानून बमोजिम कुनै खास किसिमका मुद्दाको कारवाही र किनारा गर्न अधिकार प्राप्त अन्य अदालत, न्यायिक निकाय वा अधिकारी समेतलाई जनाउँछ ।”

(२) दफा ६ को खण्ड (घ) मा रहेका “पति पत्नीको वैवाहिक सम्बन्ध कायम रहेको अवधिमा जन्मेको” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “विवाह भएको मितिबाट एक सय असी दिन पछि जन्मेको” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

२१. **मालपोत ऐन, २०३४ मा संशोधन** : मालपोत ऐन, २०३४ को,-

- (१) दफा २ को खण्ड (ख२) र (ख३) भिकिएका छन् ।
- (२) दफा २६ को उपदफा (५) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशको खण्ड (क) भिकिएको छ ।
- (३) दफा ३१ मा रहेको “२९” भन्ने अंक भिकिएको छ ।
- (४) दफा २४ र २९ खारेज गरिएका छन् ।

२२. औषधि ऐन, २०३५ मा संशोधन : औषधि ऐन, २०३५ को दफा ३४ को,-

- (१) उपदफा (२) को सट्टा देहायको उपदफा (२) राखिएको छ :-

“(२) दफा १८ को विपरीत हुने गरी औषधिको अनुचित प्रयोग वा दुरुपयोग गरेमा वा दफा २९ विपरीत कसैले औषधिमा मिसावट गरेमा वा मिसावट भएको औषधि बिक्री गरेमा वा कुनै अरु थोकलाई औषधि भनी बिक्री गरेमा वा दफा ३० विपरीत म्याद नाघेको औषधि बिक्री वितरण गरेमा वा दफा ३३ विपरीत हुने गरी कुनै काम कारवाही गरेमा निजलाई देहाय बमोजिम सजाय हुनेछ :-

- (क) त्यस्तो औषधि सेवन गरेको कारणले ज्यान मरिसकेकोमा ज्यान मारेको सरह,
- (ख) त्यस्तो औषधि सेवन गरेको कारणले ज्यान मर्न सक्ने गरी खतरा पुगेको वा पुग्ने सम्भावना भएकोमा ज्यान मार्ने उद्योग गरे सरह,
- (ग) त्यस्तो औषधि सेवन गरेको कारणले शरीरको कुनै अंगभंग हुने वा सोको शक्ति क्षीण वा हरण हुन सक्ने भएमा दश वर्षसम्म कैद र एक लाख रुपैयाँसम्म जरिवाना,
- (घ) खण्ड (क), (ख) वा (ग) बाहेकको अन्य अवस्थामा पाँच वर्षसम्म कैद र पचास हजार रुपैयाँसम्म जरिवाना ।

- (२) उपदफा (३) पछि देहायको उपदफा (४) थपिएको छ :-

“(४) कसैले यस ऐन बमोजिमको कसूर गरेको कारणबाट कसैको ज्यान मरेमा वा अङ्गभङ्ग भएमा वा अन्य हानि नोक्सानी वा क्षति पुगेकोमा कसूरदारबाट सम्बन्धित पीडितलाई र निजको मृत्यु भएकोमा निजको हकवालालाई मनासिव क्षतिपूर्ति भराई दिनु पर्नेछ ।”

२३. आयुर्वेद चिकित्सा परिषद् ऐन, २०४५ मा संशोधन : आयुर्वेद चिकित्सा परिषद् ऐन, २०४५ को दफा ९ को,-

- (१) उपदफा ९.३.१ मा रहेका “तीनहजार रुपैयासम्म जरीवाना वा छ महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय ” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “तीन वर्षसम्म कैद र तीस हजार रुपैयासम्म जरीवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (२) उपदफा ९.३.४ मा रहेका “पाँचसय रुपैयासम्म जरीवाना वा पन्ध्र दिनसम्म कैद वा दुवै सजाय” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “एक वर्षसम्म कैद र दश हजार रुपैयासम्म जरीवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

२४. नेपाल खानेपानी संस्थान ऐन, २०४६ मा संशोधन : नेपाल खानेपानी संस्थान ऐन, २०४६ को दफा १९ को,-

- (१) उपदफा १९.१. पछि देहायको उपदफा १९.१क. थपिएको छ:-

“१९.१क. उपदफा १८.१.२ विपरीत काम कारवाही गर्ने गराउनेलाई तीन वर्षसम्म कैद वा तीसहजार रुपैयासम्म जरीवाना वा दुवै सजाय हुनेछ ।”

- (२) उपदफा १९.२ को खण्ड १९.२.१ भिकिएको छ ।

२५. जीवनाशक विषादी ऐन, २०४८ मा संशोधन : जीवनाशक विषादी ऐन, २०४८ को दफा १५ को उपदफा (२) मा रहेका “पाँचहजार रुपैयासम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “एकवर्षसम्म कैद वा दशहजार रुपैयासम्म जरिवाना वा दुवै सजाय” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

२६. बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ मा संशोधन : बालबालिका सम्बन्धी ऐन, २०४८ को,-

- (१) दफा ५३ को उपदफा (१) मा रहेका “तीन हजार रुपैयासम्म जरीवाना वा तीन महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय” भन्ने शब्दहरूको सट्टा पहिलो पटक भए एक वर्षसम्म कैद र दश हजार

रुपैयासम्म जरिवाना र दोस्रो पटकदेखि प्रत्येक पटक तीन वर्षसम्म कैद वा तीसहजार रुपैयासम्म जरिवाना वा दुवै सजाय” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

- (२) ठाउँ ठाउँमा रहेका “बालक” भन्ने शब्दको सट्टा “बालबालिका” भन्ने शब्द राखी रुपान्तर गरिएकोछ ।
- (३) दफा २ को खण्ड (ख), दफा ३ को उपदफा (१), दफा ५, ८, ९, ११, २२, २३, २४, २५, २६, २७, २८, २९, ३०, ३१ र ५९ खारेज गरिएका छन् ।

२७. सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन २०४९ मा संशोधन : सवारी तथा यातायात व्यवस्था ऐन २०४९ को,-

- (१) दफा १६१ को,-
- (क) उपदफा (१) मा रहेका “वा मुलुकी ऐन ज्यान सम्बन्धी महलमा उल्लिखित म्याद भित्र” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “वा सोही चोटको परिणाम स्वरुप एक्काइस दिन भित्र” भन्ने शब्दहरू राखी सोही उपदफामा रहेका “सर्वस्व सहित जन्मकैद” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “जन्मकैद” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (ख) उपदफा (२) मा रहेका “वा मुलुकी ऐन ज्यान सम्बन्धी महलमा उल्लिखित म्याद भित्र” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “वा सोही चोटको परिणाम स्वरुप एक्काइस दिन भित्र” भन्ने शब्दहरू राखी सोही उपदफामा रहेका “कसूरको मात्रा अनुसार दुई वर्ष देखि दशवर्षसम्म कैद” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “जन्मकैद” भन्ने शब्द राखिएकोछ ।
- (ग) उपदफा (४) को प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा रहेका “सर्वश्वसहित जन्मकैद” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “जन्मकैद” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(२) दफा १६२ को,-

(क) उपदफा (१) को सट्टा देहायको उपदफा (१) राखिएको छ :-

“(१) कसैले कुनै सवारी चलाएबाट कुनै मानिसलाई किची, ठक्कर लागि वा दुर्घटना भई सवारीमा रहेको वा सवारी बाहिर जुनसुकै ठाउँमा रहे बसेको मानिसको त्यस्तो दुर्घटनाको कारणबाट अङ्ग भङ्ग भएमा त्यस्तो कार्य बदनियतसाथ गरेको भए त्यसरी सवारी चलाउने व्यक्तिलाई तीन वर्ष देखि दश वर्षसम्म कैद र तीस हजार रुपैयासम्म जरिवाना हुनेछ । सो खत निको भई काम लाग्ने भएमा त्यस्तो सवारी चलाउने व्यक्तिलाई पाँच हजार रुपैयाँ जरिवाना हुनेछ ।”

(ख) उपदफा (३) मा रहेका “दुइहजार रुपैया जरिवाना” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “मुख्य कसूरदारलाई हुने सजायको आधा सजाय” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(३) दफा १७२ को उपदफा (१) को उपदफा (१) को सट्टा देहायको उपदफा (१) राखिएको छ :-

“(१) दफा १६१ अन्तर्गतको कसूरको हकमा अपराध संहिताको भाग-२ को परिच्छेद-१० मा उल्लिखित म्यादभित्र, दफा १६२ अन्तर्गतको कसूरको हकमा अपराध संहिताको भाग-२, परिच्छेद -१४ मा उल्लिखित म्यादभित्र र यस ऐन अन्तर्गतका अन्य कसूरको हकमा कसूर भएको मितिले तीस दिनभित्र उजूर गर्नु पर्नेछ ।”

२८. वन ऐन, २०४९ मा संशोधन : वन ऐन, २०४९ को,-

(१) दफा ५० को उपदफा (१) को,

(क) खण्ड (क) मा रहेका “दशहजार रुपैयासम्म जरिवाना वा एकवर्षसम्म कैद वा दुवै” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “तीन वर्षसम्म कैद वा तीसहजार रुपैयासम्म जरिवाना वा दुवै” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

- (ख) खण्ड (ख) मा रहेका “दशहजार रुपैयासम्म जरिवाना वा एकवर्षसम्म कैद वा दुवै” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “तीन वर्षसम्म कैद वा तीसहजार रुपैयासम्म जरिवाना वा दुवै” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (ग) खण्ड (ङ) मा रहेका “विगो बमोजिम जरीवाना वा पाँच वर्षसम्म कैद वा दुवै” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “पाँच वर्षसम्म कैद वा पचासहजार रुपैयासम्म जरिवाना वा दुवै” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (घ) खण्ड (च) मा रहेका “पाँचसय रुपैया देखि दशहजार रुपैयासम्म जरिवाना वा एकवर्षसम्म कैद वा दुवै” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “तीन वर्षसम्म कैद र तीसहजार रुपैयासम्म जरिवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (ङ) खण्ड (छ) मा रहेका “प्रति विरुवाको एक सय रुपैयासम्म” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “प्रति विरुवा पाँचसय रुपैयासम्म” भन्ने शब्दहरू राखी सोही खण्डमा रहेका “उक्त सजायमा एकहजार रुपैया थप जरिवाना” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “प्रत्येक पटक एक वर्षसम्म कैद वा दशहजार रुपैयासम्म जरिवाना जरिवाना वा दुवै” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (च) खण्ड (ज) मा रहेका “पाँचहजार रुपैयासम्म जरिवाना वा छ महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “दुई वर्षसम्म कैद वा बीसहजार रुपैयासम्म जरिवाना वा दुवै” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
- (२) दफा ५९ को सट्टा देहायको दफा ५९ राखिएको छ :-

“५९. **गिरफ्तार गर्ने अधिकार** : (१) यस ऐन बमोजिमको कुनै कसूरको अनुसन्धानको सिलसिलामा कुनै व्यक्तिलाई पक्राउ गर्नु पर्ने भएमा अनुसन्धान गर्ने अधिकारीले सो को कारण र त्यस्तो व्यक्तिको पहिचान खुल्ने विवरण सहित मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष पक्राउ गर्ने अनुमतिको लागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदनबाट पक्राउ गर्नु पर्ने कारण मनासिव देखिएमा मुद्दा हेर्ने अधिकारीले पक्राउ पूर्जा जारी गर्ने अनुमति दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम पक्राउ पूर्जा जारी गरिएको व्यक्तिलाई प्रहरीले गिरफ्तार गरी बाटोको म्याद बाहेक चौबीस घण्टाभित्र मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष उपस्थित गराउनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कसूर गर्ने व्यक्ति तत्काल पक्राउ नभएमा वा त्यस्तो व्यक्ति भाग्ने उम्कने वा निजले प्रमाण दसी वा सबूत नष्ट गर्ने मनासिव कारण भएमा वा कसूरसँग सम्बन्धित फरार रहेको व्यक्ति फेला परेमा वा कसूर गरिरहेको अवस्थामा फेला परेमा अनुसन्धान अधिकारीले त्यस्तो व्यक्तिलाई तत्कालै जरुरी पक्राउ पूर्जा जारी गरी गिरफ्तार गरी मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष स्वीकृतिको लागि पक्राउ परेको व्यक्ति सहित उपस्थित गराउनु पर्नेछ ।

(५) कुनै कसूरको सिलसिलामा गिरफ्तार गरिएको व्यक्तिको सम्बन्धमा चौबीस घण्टाभित्र तहकिकात पूरा नहुने भई निजलाई थुनामा राखी तहकिकात जारी राख्नु पर्ने देखिएमा तहकिकात गर्ने कर्मचारीले निजलाई मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष उपस्थित गराई सो मुद्दा हेर्ने अधिकारीको अनुमति लिएर मात्र थुनामा राख्नु पर्नेछ । सो बमोजिम अनुमति माग्दा थुनामा परेको व्यक्ति उपरको अभियोग, त्यसको आधार, निजलाई थुनामै राखी तहकिकात गर्नु पर्ने कारण र निजको बयान कागज भै सकेको भए बयान कागजको व्यहोरा स्पष्ट रूपमा उल्लेख गर्नु पर्नेछ ।

(६) उपदफा (५) बमोजिम थुनामा राख्ने अनुमति मागेमा मुद्दा हेर्ने अधिकारीले सम्बन्धित कागजातहरु हेरी तहकिकात सन्तोषजनक रूपमा भए वा नभएको विचार गरी सन्तोषजनक रूपमा तहकिकात भैरहेको देखिएमा पटक पटक गरी बढीमा पच्चीस दिनसम्म थुनामा राख्ने अनुमति दिन सक्नेछ ।”

२९. **राजश्व चुहावट (अनुसन्धान तथा नियन्त्रण) ऐन, २०५२ मा संशोधन** : राजश्व चुहावट (अनुसन्धान तथा नियन्त्रण) ऐन, २०५२ को दफा १२ को सट्टा देहायको दफा १२ राखिएको छ :-

“१२. **पक्राउ गर्ने** : (१) यस ऐन बमोजिमको कुनै कसूरको अनुसन्धानको सिलसिलामा कुनै व्यक्तिलाई पक्राउ गर्नु पर्ने भएमा अनुसन्धान गर्ने अधिकारीले सो को कारण र त्यस्तो व्यक्तिको पहिचान खुल्ने विवरण सहित मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष पक्राउ गर्ने अनुमतिको लागि निवेदन दिनु पर्नेछ ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदनबाट पक्राउ गर्नु पर्ने कारण मनासिव देखिएमा मुद्दा हेर्ने अधिकारीले पक्राउ पूर्ती जारी गर्ने अनुमति दिन सक्नेछ ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम पक्राउ पूर्ती जारी गरिएको व्यक्तिलाई प्रहरीले गिरफ्तार गरी बाटोको म्याद बाहेक चौबीस घण्टाभित्र मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष उपस्थित गराउनु पर्नेछ ।

(४) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कसूर गर्ने व्यक्ति तत्काल पक्राउ नभएमा वा त्यस्तो व्यक्ति भाग्ने उम्कने वा निजले प्रमाण दसी वा सबूद नष्ट गर्ने मनासिव कारण भएमा वा कसूरसँग सम्बन्धित फरार रहेको व्यक्ति फेला परेमा वा कसूर गरिरहेको अवस्थामा फेला परेमा अनुसन्धान अधिकारीले त्यस्तो व्यक्तिलाई तत्कालै जरुरी पक्राउ पूर्ती जारी गरी त्यस्तो व्यक्तिलाई जुनसुकै ठाउँमा पक्राउ गरी मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष स्वीकृतिको लागि पक्राउ परेको व्यक्ति सहित उपस्थित गराउनु पर्नेछ ।”

३०. **नेपाल नर्सिङ परिषद् ऐन, २०५२ मा संशोधन** : नेपाल नर्सिङ परिषद् ऐन, २०५२ को दफा २९ को उपदफा (१) मा रहेका “तीनहजार रुपैयासम्म जरीवाना वा छ महिनासम्म कैद वा दुवै सजाय” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “तीन वर्षसम्म कैद र तीस हजार रुपैयासम्म जरीवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

३१. **मानव शरीरको अङ्ग प्रत्यारोपण (नियमित तथा निषेध) ऐन, २०५५ मा संशोधन** : मानव शरीरको अङ्ग प्रत्यारोपण (नियमित तथा निषेध) ऐन, २०५५ को दफा २४ को उपदफा (४) मा रहेका “सर्वस्व सहित जन्मकैद” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “जन्मकैद” भन्ने शब्द राखिएको छ ।

३२. **स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ मा संशोधन** : स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ को,-

(१) दफा ३३ को,-

(क) खण्ड (ग) मा रहेका “ज्याला मजुरीको महल अन्तर्गतको मुद्दा” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “ज्याला मजुरी सम्बन्धी मुद्दा” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(ख) खण्ड (घ) भिकिएको छ ।

(ग) खण्ड (ङ) र (च) को सट्टा देहायका खण्ड (ङ) र (च) राखिएका छन् :-

“(ङ) चौपाया हराउने र पाउने सम्बन्धी मुद्दा,

(च) देवानी संहिताको दफा ४२२ विपरीत घर बहालमा बसेको व्यक्तिलाई हटाएको सम्बन्धी मुद्दा,”

(घ) खण्ड (छ) र (ज) भिकिएका छन् ।

(ङ) खण्ड (झ) र (ट) को सट्टा देहायका खण्ड (झ) र (ट) राखिएका छन् :-

“(झ) देवानी संहिताको दफा २१६ बमोजिम इज्जत आमद अनुसार खान लाउन दिनु पर्ने विषयको मुद्दा,

(ट) गोवध बाहेक चौपाया सम्बन्धी अन्य मुद्दा,”

(च) खण्ड (ठ) मा रहेका “सरकारी मुद्दा सम्बन्धी ऐन, २०४९ को अनुसूची-१ र २ मा उल्लिखित मुद्दा बाहेक” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “फौजदारी कार्याविधि संहिताको अनुसूची- १, २, ३ र ४ मा उल्लिखित मुद्दा बाहेक” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

(२) दफा १०१ को,-

(क) खण्ड (ग) मा रहेका “ज्याला मजुरीको महल अन्तर्गतको मुद्दा” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “ज्याला मजुरी सम्बन्धी मुद्दा” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।

- (ख) खण्ड (घ) भिकिएको छ ।
- (ग) खण्ड (ङ) र (च) को सट्टा देहायका खण्ड (ङ) र (च) राखिएका छन् :-
 “(ङ) चौपाया हराउने र पाउने सम्बन्धी मुद्दा,
 (च) देवानी संहिताको दफा ४२२ विपरीत घर बहालमा लिने व्यक्तिलाई हटाएको सम्बन्धी मुद्दा,
- (घ) खण्ड (छ) र (ज) भिकिएका छन् ।
- (ङ) खण्ड (झ) र (ट) को सट्टा देहायका खण्ड (झ) र (ट) राखिएका छन् :-
 “(झ) देवानी संहिताको दफा २१६ बमोजिम इज्जत आमद अनुसार खान लाउन दिनु पर्ने विषयको मुद्दा,
 (ट) गोवध वाहेक चौपाया सम्बन्धी अन्य मुद्दा ।”
- (च) खण्ड (ठ) मा रहेका “सरकारी मुद्दा सम्बन्धी ऐन, २०४९ को अनुसूची-१ र २ मा उल्लिखित मुद्दा बाहेक” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “फौजदारी कार्यविधि संहिताको अनुसूची-१, २, ३ र ४ मा उल्लिखित मुद्दा बाहेक” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
३३. **बाल श्रम (निषेध र नियमित गर्ने) ऐन, २०५६ मा संशोधन** : बाल श्रम (निषेध र नियमित गर्ने) ऐन, २०५६ को दफा २ को खण्ड (क) मा रहेका “सोह्र वर्ष” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “अठार वर्ष” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
३४. **नेपाल फार्मसी परिषद् ऐन, २०५७ मा संशोधन** : नेपाल फार्मसी परिषद् ऐन, २०५७ को दफा २९ को उपदफा (१) मा रहेका “तीन महिनासम्म कैद वा तीनहजार रुपैयासम्म जरीवाना वा दुवै सजाय” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “तीन वर्षसम्म कैद र तीस हजार रुपैयासम्म जरीवाना” भन्ने शब्दहरू राखिएका छन् ।
३५. **सशस्त्र प्रहरी ऐन, २०५८ मा संशोधन** : सशस्त्र प्रहरी ऐन, २०५८ को दफा २७ को उपदफा (१) मा रहेका “सर्वस्व सहित जन्मकैद” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “जन्मकैद” भन्ने शब्द राखिएको छ ।
३६. **नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ मा संशोधन** : नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ९५ को उपदफा (१) मा रहेका “जाली वा खोटो वा नक्कली वा प्रतिलिपि मुद्रा जारी गरेमा वा त्यस्तो मुद्रा वितरण वा लेनदेनमा संलग्न भएमा,” भन्ने शब्दहरू भिकिएका छन् ।
३७. **अन्त शुल्क ऐन, २०५८ मा संशोधन** : अन्त शुल्क ऐन, २०५८ को दफा १२ को उपदफा (३) पछि देहायको उपदफा (३क) थपिएको छ :-
 “(३क) उपदफा (३) को खण्ड (ङ) बमोजिम कुनै व्यक्तिलाई गिरफ्तार गरिएकोमा गिरफ्तार गरिएको व्यक्ति सहित त्यस्तो गिरफ्तारीको स्वीकृतिको लागि अन्तःशुल्क अधिकृत समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ ।”
३८. **सैनिक ऐन, २०६३ मा संशोधन** : सैनिक ऐन, २०६३ को दफा १०१ को,-
 (१) उपदफा (१) को,
 (क) खण्ड (क) मा रहेका “सर्वस्व सहित जन्मकैद” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “जन्मकैद” भन्ने शब्द राखिएको छ ।
 (ख) खण्ड (ख) भिकिएको छ ।
 (२) उपदफा (२) को,-
 (क) खण्ड (क) मा रहेका “सर्वस्व सहित जन्मकैद” भन्ने शब्दहरूको सट्टा “जन्मकैद” भन्ने शब्द राखिएको छ ।
 (ख) खण्ड (घ) मा रहेका “अंश सर्वस्व वा” भन्ने शब्दहरू भिकिएका छन् ।
 (३) उपदफा (४) मा रहेका “सर्वस्व सहित” भन्ने शब्दहरू भिकिएका छन् ।
३९. **मानव बेचबिखान तथा ओसार पसार (नियन्त्रण) ऐन, २०६४ मा संशोधन** : मानव बेचबिखान तथा ओसार पसार नियन्त्रण ऐन, २०६४ को दफा ७ को उपदफा (२) पछि देहायको उपदफा (३) थपिएको छ :-

“(३) उपदफा (१) बमोजिम कुनै व्यक्तिलाई पक्राउ पूर्जा बिना पक्राउ गरिएकोमा पक्राउ परेको व्यक्ति सहित त्यस्तो पक्राउको स्वीकृतिको लागि मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष पेश गर्नु पर्नेछ।”

४०. **भन्सार ऐन, २०६४ मा संशोधन** : भन्सार ऐन, २०६४ को दफा ४० को सट्टा देहायको दफा ४० राखिएको छ :-

“४०. **पक्राउ गर्न सक्ने** : (१) दफा ३६ वा ३९ बमोजिम तलासी लिंदा कुनै व्यक्तिले यस ऐन अन्तर्गतको कसूर गरेको देखिन आएमा त्यस्तो व्यक्तिको पहिचान खुल्ने विवरण सहित मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष पक्राउ गर्ने अनुमतिको लागि निवेदन दिनु पर्नेछ।

(२) उपदफा (१) बमोजिमको निवेदनबाट पक्राउ गर्नु पर्ने कारण मनासिव देखिएमा मुद्दा हेर्ने अधिकारीले पक्राउ पूर्जा जारी गर्ने अनुमति दिन सक्नेछ।

(३) उपदफा (२) बमोजिम पक्राउ पूर्जा जारी गरिएको व्यक्तिलाई गिरफ्तार गरी बाटोको म्याद बाहेक चौबीस घण्टाभित्र मुद्दा हेर्ने अधिकारी समक्ष उपस्थित गराउनु पर्नेछ।

(४) उपदफा (१) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भए तापनि कसूर गर्ने व्यक्ति तत्काल पक्राउ नभएमा वा त्यस्तो व्यक्ति भाग्ने उम्कने वा निजले प्रमाण दसी वा सबूत नष्ट गर्ने मनासिव कारण भएमा वा कसूरसँग सम्बन्धित फरार रहेको व्यक्ति फेला परेमा वा कसूर गरिरहेको अवस्थामा फेला परेमा भन्सार अधिकृत वा निजबाट अधिकार प्राप्त भन्सार कार्यालयका अन्य कर्मचारीले त्यस्तो व्यक्तिलाई जुनसुकै ठाउँमा पक्राउ गर्न वा गर्न लगाउन सक्नेछ।”

४१. **खारेजी र बचाऊ** : (१) देहायका कानूनहरु खारेज गरिएका छन् :-

- (क) नागरिक अधिकार ऐन, २०१२
- (ख) नेपाल कोर्ट फी ऐन, २०१७
- (ग) गाली र बेइज्जती ऐन, २०१७
- (घ) जासूसी ऐन, २०१८
- (ङ) भिक्षा मार्ग (निषेध) ऐन, २०१८
- (च) मुलुकी ऐन
- (छ) जुवा ऐन, २०२०
- (ज) केही फौजदारी मुद्दा खारेज गर्ने र दण्ड सजाय मिनाहा दिने ऐन, २०२०
- (झ) केही सार्वजनिक (अपराध र सजाय) ऐन, २०२७
- (ञ) विवाह दर्ता ऐन, २०२८
- (ट) राजश्व न्यायाधिकरण ऐन, २०३१ को अनुसूची-१ को क्रम संख्या ४
- (ठ) राज्य विरुद्धको अपराध र सजाय ऐन, २०४६
- (ड) न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ को दफा ११, १२, १३ १३क., १४, १५, १६, २४ र अनुसूचीको क्रम संख्या १ र ९
- (ढ) सर्वोच्च अदालत ऐन, २०४८ को दफा ५
- (ण) सरकारी मुद्दा सम्बन्धी ऐन, २०४९
- (त) करार ऐन, २०५६।

(२) उपदफा (१) बमोजिम खारेज भएका कानून बमोजिम यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका बखत प्रारम्भ भएको वा भई सकेको देहायका काम कारवाहीको सम्बन्धमा देहाय बमोजिम हुनेछ :-

- (क) कुनै कानून अन्तर्गत कुनै अदालतमा दायर भएको मुद्दा जुनसुकै तहमा भएपनि सोही अदालतबाट त्यस्तो कानून अन्तर्गतको नै कार्यविधि अवलम्बन गरी कारवाही र किनारा हुनेछ।

(ख) कुनै कानून अन्तर्गत कुनै अदालतमा दायर भएको कुनै फौजदारी कसूरका मुद्दामा सजाय गर्नु पर्दा सोही कानून बमोजिम नै गर्नु पर्नेछ ।

तर कुनै फौजदारी कसूरको सजाय अपराध संहितामा लेखिएभन्दा बढी रहेछ भने अपराध संहितामा लेखिएको हदसम्म मात्र सजाय हुनेछ ।

(ग) कुनै कानून अन्तर्गत कुनै अदालतबाट भइसकेको सजाय सोही कानून बमोजिम नै कार्यान्वयन हुनेछ ।

तर त्यस्तो सजाय अपराध संहितामा सोही कसूरमा लेखिएको सजायभन्दा बढी हुने रहेछ भने अपराध संहितामा लेखिएको हदसम्म मात्र सजाय कार्यान्वयन हुनेछ ।

(घ) कुनै कानून अन्तर्गत कसूर मानिने काम अपराध संहिता बमोजिम कसूर नमानिने भएमा त्यस्तो कसूरसंग सम्बन्धित मुद्दा जुनसुकै तहको अदालतमा भएपनि स्वतः खारेज हुनेछ ।

(ङ) कुनै कानून अन्तर्गत दायर भएको वा दायर हुने कुनै मुद्दाको हदम्याद सोही कानून अन्तर्गत नै निर्धारण भएको मानिनेछ ।

(च) कुनै कानून अन्तर्गत निर्धारण भएको हदम्याद यो ऐन प्रारम्भ हुँदाका दिन सात दिन भन्दा कम रहेछ भने देवानी कार्यविधि संहिता वा फौजदारी कार्यविधि संहिता प्रारम्भ भएको मितिबाट सात दिनसम्म हदम्याद कायम रहेको मानिनेछ ।

(छ) कुनै कानून अन्तर्गत दायर भएको वा दायर हुने कुनै देवानी मुद्दाको हकद्वैया सोही कानून अन्तर्गत नै निर्धारण भएको मानिनेछ ।

(ज) कुनै कानून अन्तर्गत दायर भएको मुद्दामा राखिएको अदालती शुल्क (कोर्ट फि) देवानी कार्यविधि संहिता बमोजिम नै राखिएको अदालती शुल्क मानी कारवाही र किनारा गरिनेछ ।

(३) उपदफा (२) मा लेखिएको विषयमा बाहेक उपदफा (१) बमोजिम खारेज भएको कानून अन्तर्गत भए गरेको काम कारवाही देवानी संहिता, देवानी कार्यविधि संहिता, अपराध संहिता, फौजदारी कार्यविधि संहिता वा फौजदारी कसूर (सजाय निर्धारण तथा कार्यान्वयन) ऐन, २०७१ बमोजिम भए गरेको मानिनेछ ।

४२. **रूपान्तर** : (१) प्रचलित कानूनको ठाउँ ठाउँमा रहेका देहायका शब्दहरूको सट्टा देहायका शब्दहरू राखी रूपान्तर गरिएकोछ:-

(क) “सरकारी मुद्दा सम्बन्धी ऐन, २०४९ को अनुसूची-१” को सट्टा “फौजदारी कार्यविधि संहिताको अनुसूची-१ ।”,

(ख) “कोर्ट फी” को सट्टा “अदालती शुल्क” ।

(२) हातहतियार तथा खरखजाना ऐन, २०१९ को ठाउँ ठाउँमा रहेका “लाइसेन्स” भन्ने शब्दको सट्टा “इजाजतपत्र” भन्ने शब्द राखी रूपान्तर गरिएको छ ।